

Martina Ivanová¹

Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta

<https://orcid.org/0000-0001-7654-300X>**Miroslava Kyseľová²**

Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta

<https://orcid.org/0000-0002-0459-4171>**Anna Gálisová³**

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Filozofická fakulta

<https://orcid.org/0000-0003-3389-1615>

OSVOJOVANIE SI KATEGORIÁLNYCH SLOVIES V SLOVENČINE AKO CUDZOM JAZYKU⁴

Existencia verbo-nominálnych spojení s tzv. kategoriálnym verbom a predikatívnym substantívom (LVC, skratka od angl. *light verb constructions*) je doložená vo väčšine európskych jazykov. Ako však podotýka M. Butt (2010), napriek tomu, že ide o univerzálny jazykový jav, v jednotlivých jazykoch majú tieto jednotky odlišné štruktúrne črty. V prípade kategoriálneho verba ide o pôvodne autosémantické sloveso, ktoré prešlo procesom desémantizácie, sémantického vyblednutia, v dôsledku ktorého v danom spojení vyjadruje tzv. kategoriálne, klasifikačné príznaky späté s rôznorodými aspektmi udalostnej sémantiky. V pozícii predikatívneho mena sa v rámci LVC typicky realizujú abstraktné substantíva, a to buď verbálne substantíva (*čítanie, písanie, jedenie*), alebo transpozičné deverbatíva (*kontrola, operácia, platba, údržba*), prípadne substantíva pomenúvajúce stavy (*strach, zúfalstvo, panika*), resp. iné typy substantív s udalostnou sémantikou. Blokovanie široko chápaných paradigmatických vzťahov (synonymie, antonymie, kohyponymie) predstavuje jeden zo základných štruktúrnych indikátorov lexikalizovanosti spojenia, napr. *robiť krik* – *robiť rev, *klášť dôraz* – **klášť zdôrazňovanie*, *dať návrh* – *darovať návrh, *dostať strach* – *získať strach a pod. Tento fakt predstavuje jeden z

¹ martina.ivanova@unipo.sk

² miroslava.kyselova@ff.unipo.sk

³ anna.galisova@umb.sk

⁴ Táto štúdia vznikla ako súčasť riešenia grantového projektu APVV-19-0155 *Jazykové chyby v slovenčine ako cudzom jazyku na báze akvizičného korpusu*. Zodpovedná riešiteľka: doc. PhDr. Jana Pekarovičová, PhD. Doba riešenia: 2020 – 2024.

problémov, ktorý sa objavuje v procese osvojovania si kategoriálnych verb v cudzom jazyku. V príspevku sa pokúsime na základe dát z akvizičného korpusu *errkorp-1.0* opísať niektoré akvizičné aspekty súvisiace s fungovaním kategoriálnych slovies v medzijazyku študentov osvojujúcich si slovenčinu ako cudzí jazyk. Nadviažeme pritom na výskum akvizičných aspektov LVC v zahraničných prácach a porovnáme ich so situáciou v slovenčine ako L2.

Kľúčové slová: kategoriálne sloveso, verbo-nominálne spojenie, akvizícia, akvizičný korpus, interferencia

1. Vymedzenie kategoriálnych verb. Kategoriálne verbá (ďalej len KV), v niektorých teoretických prístupoch označované aj ako ľahké verbá (light verbs), funkčné verbá, podporné verbá (support verbs), predstavujú synsémantické jednotky, ktoré v spojení s predikatívnym menom tvoria jeden analytický (verbo-nominálny) predikát, označovaný ako konštrukcia s ľahkým slovesom (tzv. light verb constructions, ďalej len LVC). V kontexte českej i slovenskej lingvistiky sa daným slovesám venovala pomerne intenzívna pozornosť, pozri bližšie Macháčková (1979), Cinková (2009), Kolářová (2010), Radimský (2010), Kettnerová a Lopatková (2017), Kettnerová a Kolářová (2020); Kačala (1993), Kralčák (2005), Ivanová a Kysel'ová (2012, 2015, 2016, 2017), Ivanová (2014) a i. Podľa M. Butt(ovej) (2010) ide v prípade KV o univerzálny jazykový jav, ktorý má v jednotlivých jazykoch odlišné štruktúrne črty.

Len málo slovies sa uplatňuje výlučne v kategoriálnej funkcii. Vznik KV možno opísať ako proces desémantizácie, resp. sémantického vyblednutia, pri ktorom sa zo sémantickej štruktúry jednotky eliminujú sémantické príznaky, sloveso stráca svoj lexikálny význam a zachováva si iba kategoriálne, klasifikačné príznaky späť s rôznorodými aspektmi udalostnej sémantiky. Vo viacerých prácach sa diskutuje o vzťahu medzi KV a menným výrazom, s ktorým sa toto verbum spája. Niektorí autori zastávajú názor, že význam mena silne prispieva k významu celej konštrukcie a význam KV je konštruovaný iba schematicky, iní autori zasa popierajú sémantickú vyprázdnenosť KV a predpokladajú, že fungovanie KV v príslušnej konštrukcii je založené na pôvodnom lexikálnom význame jednotky (tzv. hypotéza sémantickej kompatibility, pozri Sanromán Vilas, 2011). V iných prístupoch sa kategoriálnym verbám prisudzuje semilexikálny status, pričom miera významu, ktorou tieto jednotky prispievajú do významu analytického predikátu, závisí od konkrétneho verba. Z hľadiska miery sémantického vyblednutia sa preto diferencuje medzi všeobecnými KV, pre ktoré je charakteristická pomerne vysoká miera kolokability, a špecifickými KV, ktoré si zachovávajú niektoré sémantické komponenty primárnych významov, resp. je pre ne charakteristická nižšia miera sémantického vyblednutia, a preto vykazujú isté kolokačné reštrikcie (porov. spojenia so všeobecným KV *dať*, napr. *dať zaucho*, *dať facku*, *dať bozk*, *dať pusu*,

a špecifickým KV *uštedriť*, napr. *uštedriť zaucho*, *uštedriť facku*, ale ? *uštedriť bozk*, ? *uštedriť pusu*⁵).

V rámci verbo-nominálnych spojení v pozícii predikatívneho mena vystupujú často abstraktné substantíva, a to buď verbálne substantíva (*čítanie*, *písanie*, *jedenie*, napr. *pustiť sa do čítania*, *písania*, *jedenia*), transpozičné deverbatíva (*kontrola*, *operácia*, *platba*, *údržba*, napr. *robiť kontrolu*, *vykonať operáciu*, *zrealizovať platbu*, *robiť údržbu*), prípadne substantíva pomenávajúce stavy (*strach*, *zúfalstvo*, *panika*, napr. *mať strach*, *prepadnúť zúfalstvu*, *vyvolať paniku*), resp. iné typy substantív, ktoré až v spojení s príslušným KV nadobúdajú udalostnosémantický význam, napr. *uzavrieť poistku*, *zmluvu*.

Zo syntaktického hľadiska vystupujú tieto predikatívne mená ako súčasť analytického predikátu vo funkcii tzv. interného objektu alebo interného adverbialu (napr. *dať bozk*, *dať do pozornosti*). V niektorých prístupoch sa vymedzujú aj subjektové typy KV, napr. *nastala zmena pomerov* (= zmenili sa pomery), porov. Radimský (2010). Doplnenia verbo-nominálneho spojenia sú vo väčšine prípadov dané valenciou predikatívneho substantíva podmienenou valenciou motivujúceho verba, napr. *namietat proti niečomu* – *vzniesť námietku proti niečomu*, *zodpovedať za niečo* – *niešť zodpovednosť za niečo*, *zosúladiť niečo s niečím* – *dať do súladu niečo s niečím*, *rozkázať niekomu* – *dať rozkaz niekomu*, *obávať sa o niekoho* – *mať obavy o niekoho*, ale v niektorých prípadoch môže úlohu zohrávať aj valencia kategoriálneho verba, napr. *podporiť niekoho* – *dať podporu niekomu* (od *dať niekomu*), *pochváliť niekoho* – *udeliť pochvalu niekomu* (od *udeliť niekomu*), *disponovať niečím* – *mať k dispozícii niečo* (od *mať niečo*).

Za jednu z centrálnych funkcií KV možno považovať participáciu na jazykovom kódovaní udalosti a jej rozmanitých aspektov. Udalosti možno chápať ako konceptuálne entity, prostredníctvom ktorých referujeme na situácie ako fragmenty mimojazykovej reality. Funkciu spojení s KV možno vidieť vo vyjadrovaní jemných odtienkov spojených so sémantikou propozície referujúcej na udalosť. Podľa niektorých autorov (napr. Grepl – Karlík, 1998) majú analytické predikáty tendenciu zoskupovať sa do skupín, ktorých členy sa odlišujú z hľadiska prítomnosti kategoriálnych komponentov „akčnosť – neakčnosť“ a „mutácia – nemutácia“ vo svojej sémantickej štruktúre.

V rámci typológie udalostí tak možno vymedziť tri základné modely: [-MUTÁCIA], [+JEDNODUCHÁ MUTÁCIA], [+AKČNÁ MUTÁCIA]. Všetky tieto tri modely môžu byť kódované verbom alebo verbo-nominálnym spojením. Úloha LVC je vyplňať lakúny na kódovanie tých udalostných modelov, pri ktorých je vyjadrenie jednoduchým predikátom v danom jazyku obmedzené, porov.

⁵ Tieto kolokácie sú v korpusových dokladoch pomerne zriedkavé. Nižšia kolokačná atraktivita KV *uštedriť* a substantív *bozk*, *pusa* sa často funkčne využíva na opis situácie, v ktorých sa dej vníma ako násilný, nepríjemný pre adresáta, porov. *Diváci potleskom odmenili obeť Venušu, ktorá uštedrila bozk aj druhému finalistovi – rovno na oduté syslie líce. Ďuro sa hneď po bozku zbavil nepohodlného obsahu úst.*

- *mať nádej/nádejať sa* [-MUTÁCIA] – *získať nádej/?* [+JEDNODUCHÁ MUTÁCIA] – *dať nádej/?* [+AKČNÁ MUTÁCIA],
- *byť rozpačitý/?* [-MUTÁCIA] – *upadnúť do rozpakov/zrozpačiť* [+JEDNODUCHÁ MUTÁCIA] – *priviesť do rozpakov/?* [+AKČNÁ MUTÁCIA].

V práci J. Radimského (2010) sa vymedzujú štyri základné sémantické typy KV, základné (*poskytnúť podporu niekomu*), konverzné (*získať podporu niekoho*), kauzatívne (*inicovať podporu niekoho*) a nenominatívne (*dôjsť k podpore*). Ekvivalentom základného KV je jednoduchý predikát *podporiť niekoho*, ekvivalentom nenominatívneho KV je pasívna konštrukcia slovesa *byť podporený*. Na rozdiel od jednoduchého predikátu konštrukcia s KV umožňuje vyjadrenie rôznorodých sémantických nuáns, napr. *poskytovať sľúbenú podporu, poskytovať používateľskú podporu, poskytnúť vzdušnú podporu*, ktoré možno obmedzene vyjadriť formou spojenia jednoduchých predikátov s adverbiami (*? sľúbene podporovať, ? používateľsky podporovať, ? vzdušne podporovať*).

2. Osvojovanie si KV. Pri odpovedi na otázku, ako sa osvojujú konštrukcie s KV, treba zohľadniť dva dôležité princípy prítomné v jazyku: princíp kompozicionality (tzv. *open-choice principle*) a princíp idiomatikosti (tzv. *idiom principle*), porov. Sinclair (1991). Princíp kompozicionality je typický pre nekategoriálne primárne významy slovies: ich spojenia s mennými doplneniami charakterizuje vysoká miera produktívnosti, porov. *dať niekomu peniaze, oblečenie, topánky, lístok na vlak; venovať niekomu peniaze, oblečenie, topánky, lístok na vlak*. Naopak, princíp idiomatikosti sa vzťahuje na frazeologické jednotky, ktorým možno prisúdiť vysokú mieru reprodukovanosti, porov. *nedal by som za neho ani deravý groš : ? nevenoval by som za neho ani deravý groš*. Konštrukcie s KV stoja medzi primárnymi a frazeologizovanými významami, možno ich charakterizovať ako idiomatiko-kombinačné výrazy charakteristické semikompozičnosťou, resp. semiproduktívnosťou, porov. *dať niekomu bozk na líce : venovať niekomu bozk na líce X *dávať niečomu pozornosť : venovať niečomu pozornosť*. Čo odlišuje analytické predikáty s kategoriálnym verbom od frazém, je teda aspoň čiastočná prediktabilita, na druhej strane na rozdiel od spojenia nekategoriálnych verb s objektovými doplneniami ich produktivita nie je absolútna a v porovnaní s nekategoriálnymi spojeniami sú pre ne charakteristické výraznejšie kolokačné reštrikcie (ani sémanticky blízke predikatívne mená, napr. *rešpekt* a *úcta*, nemajú identický kolokačný profil a nemusia sa spájať s identickými KV, porov. *vzdať úctu* je vysoko frekventované spojenie, ale *vzdať rešpekt* sa v korpusových dátach objavuje len okrajovo).

Práve miera reprodukovanosti a kompozicionality KV v spojení s predikatívnym menom vstupuje aj do procesu osvojovania si KV v cudzom jazyku. Problematike akvizície KV sa venovalo viacero zahraničných prác, porov. Altenberg

a Granger (2001), Neff-van Aertselaer a Bunce (2008), Shirato a Stapleton (2007), Wang (2011, 2016), Gilquin (2019) a i. Výskumy akvizície KV sa často venovali otázke frekvencie používania KV v medzijazyku. Výsledky týchto výskumov však boli často disparátne: časť prác konštatuje podužívanie KV v medzijazyku (napr. Altenberg a Granger, 2001; Shirato a Stapleton, 2007), v iných výskumoch sa zasa poukazuje na nadužívanie KV v medzijazyku (napr. Neff-van Aertselaer a Bunce, 2008; Wang, 2016). Jedným z možných vysvetlení tohto nesúladu sú samotné KV, ktoré v daných prácach boli predmetom skúmania (v štúdiu Altenberga a Granger(ovej) sa pozornosť venovala KV *make*, v práci Neff-van Aertselaera a Buncea zasa KV *have*). Ďalšie otázky, ktorým sa venovala pozornosť, bol vplyv L1 na akvizičný proces, jazyková úroveň a súbor osvojených KV, využitie KV v rámci istých žánrov, registrov a pod. Problematike transferu z L1 do L2 sa napr. venovali štúdie Biskup(ovej) (1992), Laufer(ovej) a Waldman(ovej) (2011), resp. Wang (2016). Pri fungovaní KV v jazykovom úze bol však pozorovaný aj opačný jav, a to transfer z L2 do L1, predovšetkým v kontaktovej situácii (porov. napr. práce Backusa, 2010; Doğruoza a Griesa, 2012 a i.). Výskumy autorov ukazujú, že transfer z L1 do L2 (resp. aj naopak) je podmienený tromi faktormi: i) podobnosťou medzi existujúcimi konštrukciami (aktivácia LVC je pravdepodobnejšia, ak existuje v L1), ii) podobnosťou povrchovej formy (existencia tzv. kognatívnych predikatívnych mien, napr. *energia* : *energija* v slovenčine a srbčine podmieňuje ľahšiu aktiváciu LVC v L2), iii) podobnosťou kolokačných kontextov (ak sa v L1 a L2 isté typy KV používajú s istými menami, hovoriaci v medzijazyku použije LVC s väčšou mierou pravdepodobnosti, napr. *utisnula mu poljubac X vtisla mu bozk*), pozri bližšie Barking, Backus a Mos (2022).

3. Výskum osvojovania si KV v akvizičnom korpuse *errkorp-1.0*

3.1 ERRKORP – korpus textov študentov učiacich sa slovenčinu ako cudzí jazyk. Aspekty akvizície kategoriálnych verb v medzijazyku študentov osvojujúcich si slovenčinu ako cudzí jazyk možno sledovať na základe analýzy materiálu, ktorý ponúka akvizičný korpus. Materiálovou bázou prezentovanej analýzy je verzia korpusu *errkorp-1.0* obsahujúca 1 063 textov študentov učiacich sa slovenčinu ako cudzí jazyk s celkovým rozsahom 347 395 tokenov. Ide o vôbec prvú verziu tohto druhu korpusu v slovenskom kontexte, verejnosti sprístupnenú od júna 2023. Akvizičný korpus pozostáva zo žánrovo pestrých textov od učiacich sa s rôznymi materinskými jazykmi a rôznymi úrovňami znalosti slovenčiny a disponuje vonkajšou anotáciou textov, ako aj vnútornou anotáciou chýb na úrovni segmentu, slova, slovného spojenia a textu.

Špecificky pre chyby týkajúce sa KV nie je vytvorená samostatná značka. Keďže však LVC predstavuje slovné spojenie, v rámci ktorého pri osvojovaní dochádza k zámene lexikálnych prvkov (od chýb na úrovni slovných segmentov a gramatických tvarov abstrahujeme), možno ich nájsť pod značkou *substword* (zámena slova). Selekcii chýb spojených s KV v súbore chýb so značkou *substword* je

následne nutné vykonať manuálne. Prehľad zistených chýb spätých s osvojovaním KV predstavujeme v ďalšej časti.

3.2 Základné tendencie v procese osvojovania si KV v slovenčine ako L2.

Na základe korpusových dát možno pre proces osvojovania si KV v slovenčine ako L2 postulovať tieto základné tendencie:

(i) Chyby spôsobené nadmernou generalizáciou

Nadmerná generalizácia spočíva v tom, že učiaci sa vytvára v medzijazyku deviantné štruktúry na základe svojich skúseností s inými štruktúrami v cieľovom jazyku (porov. Richards, 1975: 173). V prípade KV nadmerná generalizácia spočíva v analogickom uplatnení istého produktívneho modelu LVC aj pri tých predikatívnych menách, pri ktorých kolokabilita s príslušným KV nie je v L1 doložená. V týchto prípadoch sú nadužívané najmä tzv. všeobecné KV, napr. *dať*, porov.

(1) *Samozrejme, svoju **pozornosť by som dala** rozvoju lokálnych produktov.* (pl, B1)

TH:⁶ *Samozrejme, svoju **pozornosť by som venovala** rozvoju lokálnych produktov.*

(2) *Keby som bol dekanom FIF UK, **dal by som** tomu viac **pozornosti**.* (tr, B1)

TH: *Keby som bol dekanom FIF UK, **venoval by som** tomu viac **pozornosti**.*

(3) *Počul som dobre veci o kurzu, ktoré mi **dali veľký záujem**.* (sr, B2)

TH: *Počul som o kurze dobré veci, ktoré u mňa **vyvolali veľký záujem**.*

(ii) Chyby v dôsledku zámeny KV na základe príslušnosti do udalostnosémantického typu

Ako sme konštatovali vyššie, jednotlivé KV sa v rámci jednotlivých typov LVC podieľajú na vyjadrovaní rôznorodých udalostnosémantických vzťahov. Napriek tomu aj v systéme LVC existuje v niektorých prípadoch lakúnovitost', teda absencia LVC s konkrétnym KV ako prostriedkom na signalizáciu akčnej mutácie, jednoduchej mutácie, resp. nemutačného typu. Jedným z častých chýb je použitie KV, ktoré príslušný udalostný typ vyžadovaný kontextom nevyjadruje, napr.

(a) použitie KV akčnej mutácie namiesto KV nemutačného typu:

(4) *Tieto veci **dajú vplyv** pre divákov.* (tr, B1)

TH: *Tieto veci **majú vplyv** na divákov.*

V tomto prípade chyba vzniká v dôsledku toho, že KV *mať* môže v slovenčine tvoriť verbo-nominálne predikáty, avšak nemožno ho zameniť iným KV v rámci vetného vzorca tzv. transmisie (typ *dare – recipere*) (*mať vplyv* X **dať/dostať vplyv*);

⁶ TH: Target Hypothesis (cieľová hypotéza) je predpokladaná štruktúra v L2 z pohľadu rodeného hovoriaceho.

(b) použitie KV nemutačného typu namiesto akčnej mutácie:

(5) *A s týmto jedlom majú obrady.* (ko, A1.1)

TH: *A s týmto jedlom robia/vykonávajú obrady.*

V prípade KV *mať* často vznikajú chyby z toho dôvodu, že je sémanticky veľmi flexibilné: okrem toho, že ho možno použiť v LVC, v ktorých nefigurujú KV typu *dare* a *recipere* (porov. (4)), môže byť sémantickým variantom slovesa vzorca *recipere* (porov. *dať možnosť – dostať možnosť* alebo *mať možnosť*), ale rovnako aj sémantickým variantom slovesa vzorca *dare* (porov. *mať úlohu pre niekoho* alebo *dať úlohu niekomu*). Problémom je, že takéto typy spojení netvorí so všetkými predikatívnymi menami. Práve semiproductívnosť tohto typu jednotiek potom spôsobuje problémy v akvizícii.

(c) použitie KV akčnej mutácie namiesto KV jednoduchej mutácie:

(6) *Verím, že som osoba, ktorá má veľa energie a entuziazmu vykonať tieto ciele.* (sr, B2)

TH: *Verím, že som osoba, ktorá má veľa energie a entuziazmu dosiahnuť tieto ciele.*

(iii) Chyby v koordinovaných typoch LVC

Jedným z mnohých syntaktických prostredí, v ktorých v medzijazyku vznikajú chyby týkajúce sa použitia KV, sú koordinované typy LVC. V týchto typoch konštrukcií dochádza ku koordinácii minimálne dvoch predikatívnych mien. Chyby v tomto type konštrukcie vznikajú v dôsledku kontaminácie, teda použitia jedného KV pre dve predikatívne substantíva, pričom KV tvorí verbo-nominálne spojenie iba s jedným z nich, porov.

(7) *Snaží sa upútať pozornosť hlúčika ľudí a svojich kolegov, vzbudiť rešpekt a podporu.* (uk, B2)

TH: *Snaží sa upútať pozornosť hlúčika ľudí a svojich kolegov, vzbudiť rešpekt a získať podporu.*

Predikatívne meno *rešpekt* v príklade (7) je kolokabilné s kauzatívnym KV *vzbudiť*, zatiaľ čo predikatívne meno *podpora* s týmto kauzatívnym KV kolokabilné nie je⁷. Pre predikatívne meno *podpora* je v slovenčine charakteristické fungovanie s KV *dare* a *recipere* v rámci LVC *dať podporu – dostať/získať/mať podporu*, ktoré možno charakterizovať ako základný a konverzný typ (vo vete *Peter dal podporu Márii. Mária dostala/získala/mala podporu Petra*. oba participanty *Peter* a *Mária* patria do intenčného a valenčného poľa predikatívneho mena *podpora*), naopak fungovanie v rámci kauzatívneho typu preň typické nie je (v korpuse rodených

⁷ Ako kauzatívne možno toto KV hodnotiť z toho dôvodu, že vo vete typu *Zároveň však autorka vo mne vzbudila rešpekt ku každému jednému spisovateľovi* participant vyjadrený substantívom *autorka* nie je súčasťou valenčnej a intenčnej štruktúry predikatívneho mena *rešpekt*, porov. *môj rešpekt ku každému jednému spisovateľovi*.

hovoriacich len obmedzene evidujeme doklady typu *iniciovat podporu*). Kontaminácia tu vzniká v dôsledku sémantickej blízkosti daných predikatívnych mien.

(iv) **Chyby spôsobené zámennou kategoriálneho a nekategoriálneho verba**

V korpusových dátach takisto nachádzame chybné použitia nekategoriálneho verba namiesto KV. Často ide o tzv. nekategoriálne verbá vágneho diania (porov. Ivanová a Kysel'ová, 2012), ktoré sú sémanticky blízke KV, keďže pri nich dochádza k čiastočnému sémantickému vyblednutiu, porov.

(8) *Vláda sa snažila **prevziať** nejaké **opatrenia**.* (sr, B2)

TH: *Vláda sa snažila **urobiť** nejaké **opatrenia**.*

Sloveso *prevziať* v slovenčine v kategoriálnej funkcii zväčša nevystupuje, predikatívne meno *opatrenie* funguje prevažne v LVC v rámci základného typu s KV *robiť/urobiť* na vyjadrenie akčnej mutácie.

Podobne predikatívne meno *úspech* je zväčša kolokabilné s KV konverzného typu a slúži na vyjadrenie jednoduchej mutácie (napr. *dosiahnuť úspech, zožať úspech, zaznamenať úspech* a pod.). V doklade (9) chyba vzniká v dôsledku toho, že učiari sa namiesto KV *dosiahnuť* siahol po nekategoriálnom verbe *zarobiť*, aby vyjadril význam akčnej mutácie:

(9) *Snaží sa **zarobiť** veľký **úspech**.* (uk, B2)

TH: *Snaží sa **dosiahnuť** veľký **úspech**.*

Podobným typom chyby je použitie KV namiesto nekategoriálneho verba:

(10) ***Robila by som** veľa **záležitostí** pre študentov.* (uk, A2.1)

TH: ***Riešila by som** veľa **záležitostí** pre študentov.*

V príklade (10) hovoriaci použil sémanticky vyprázdnené verbum *robiť* v spojení *robiť záležitostí*, hoci na základe významu vetnej štruktúry tu možno predpokladať použitie nekategoriálneho verba *riešiť*. Jedným z možných dôvodov zámenny je abstraktná povaha substantíva *záležitosť*, ktoré je však nedejové a v rámci LVC vystupuje zriedkavo.

(v) **Chyby v dôsledku zámenny KV na základe formálnej alebo sémantickej podobnosti**

Napokon možno zmieniť chyby, ktoré vznikajú na základe formálnej podobnosti alebo významovej blízkosti dvoch KV. Ako príklad formálnej blízkosti verb možno uviesť doklad (11), v ktorom sa namiesto nenominatívneho KV *nastať* použilo verbum *stať sa*, pričom ide o verbá s identickou koreňovou morféomou, ale odlišnými kolokačnými paradigmami.

(11) *V dobe keď máme prístup k takému množstvu informácie **sa stal** nejaký **regres**.* (hr, B2)

TH: *V dobe, keď máme prístup k takému množstvu informácií, **nastal** nejaký **regres**.*

Podobne môžu vznikať chyby v dôsledku sémantickej blízkosti verb ako v príklade (12), kde došlo k zámene dvoch nenominatívnych KV⁸ *stať sa* a *konať sa*:

(12) **Konkurzy sa stanú každý deň.** (zh, B2)

TH: **Konkurzy sa konajú každý deň.**

4. Závbery. Na základe dát, ktoré sú aktuálne k dispozícii, a pri manuálnom triedení chýb spojených s použitím KV (čo predstavuje istú obštrukciu pri kontrole väčšieho množstva dát), sme identifikovali lexikálne chyby a klasifikovali sme ich do piatich skupín podľa vzťahu k cieľovým LVC uplatňovaným v slovenčine rodených hovoriacich, resp. podľa predpokladanej príčiny použitia lexikálneho výrazu ako prvku LVC: (A) Na skúmanom materiáli je preukázateľné nahrádzanie niektorých KV frekventovanejším kategoriálnym verbom (napr. *dať*), čo možno hodnotiť ako prejav nadmernej generalizácie istého produktívneho modelu LVC (napr. *dať + predikatívne meno*); (B) Ďalším zisteným javom je uplatňovanie KV napriek ich udalostnosémantickej hodnote (akčná mutácia namiesto nemutačného typu alebo jednoduchej mutácie a naopak, porov. *dať* namiesto *mať*, *vykonať* namiesto *dosiahnuť* a pod.); (C) V materiáli sa tiež objavili chyby v koordinovaných typoch LVC v podobe realizácie jedného KV pri dvoch predikatívnych menách, čo možno označiť ako špecifický typ verbo-nominálnej kontaminácie (*vzbudiť rešpekt a [získať] podporu*); (D) V textoch sme tiež zaznamenali zámenu KV za plnovýznamové sloveso alebo naopak (*zarobiť* za KV *dosiahnuť*, resp. KV *robiť* za *riešiť* a pod.); (E) K zámene dochádzalo aj na úrovni KV za KV, ak ide o formálne alebo sémanticky podobné verbá (*stať sa* vs *nastať*, *stať sa* vs *konať sa*).

Ponúkaná analýza je len pilotnou sondou do komplexnejšej problematiky. Konkrétnejší obraz by prinieslo zmapovanie miery používania konkrétnych KV a štatistické vyhodnotenie, či a v ktorých prípadoch ide o nadužívanie alebo podužívanie LVC vo vzťahu k ich frekvencii v reči rodených hovoriacich. To však vzhľadom na absenciu použiteľného referenčného korpusu (napr. študentských prác rodených hovoriacich), ako aj vysokú mieru polysémickosti KV a technické možnosti korpusových nástrojov môže byť problematické. Nateraz môžeme konštatovať, že LVC sa v medzijazyku používateľov slovenčiny ako L2 uplatňujú, hoci v niektorých vybraných prípadoch zrejme poddimenzovane – porov. napr. frekvenciu použitia verba *nastať* v medzijazyku nerodených hovoriacich (46 jednotiek na milión) a jeho frekvenciu v jazyku rodených hovoriacich (66 jednotiek na milión) (verzia *prim-10.0-public-sane*).

Rovnako zostáva otvorenou otázkou, ako vyzerá vývoj osvojovania LVC v jednotlivých fázach medzijazyka nerodených hovoriacich a do akej miery má na uplatňovanie LVC vplyv medzijazykový transfer. Na kvantitatívne analýzy tohto druhu bude potrebné významnejšie množstvo dát.

⁸ Ako nenominatívnym KV sa v práci Radimského (2010: 107) neoznačujú len neosobné KV (*došlo k výbuchu*), ale aj KV s predikatívnym menom v subjektovej pozícii (*prebehla kontrola*).

Literatúra

- Altenberg, B., Granger, S. (2001). The grammatical and lexical patterning of MAKE in native and non-native student writing. *Applied Linguistics*, 22 (2), 173 – 194.
- Backus, A. (2010). The Role of Codeswitching, Loan Translation and Interference in the Emergence of an Immigrant Variety of Turkish. *International Journal of Bilingualism*, 5, 225 – 241.
- Barking, M., Backus, A., Mos, M. (2022). Similarity in Language Transfer – Investigating Transfer of Light Verb Constructions From Dutch to German. *Journal of Language Contact*, 15 (1), 198 – 239.
- Biskup, D. (1992). L1 influence on learners' rendering of English collocations: A Polish/German empirical study. V J. L. Arnaud, Pierre a H. Bějont (Ed.), *Vocabulary and Applied Linguistics* (str. 85 – 93). Macmillan Academic and Professional Ltd.
- Butt, M. (2010). The light verb jungle: Still hacking away. V M. Amberber et al. (Ed.), *Complex Predicates: Cross-Linguistic Perspectives on Event Structure* (str. 48 – 78). Cambridge University Press.
- Cinková, S. (2009). *Words that Matter: Towards a Swedish-Czech Colligational Dictionary of Basic Verbs. Volume 2 of Studies in Computational and Theoretical Linguistics*. UFAL.
- Doğruöz, S., Gries, S. (2012). Spread of on-going changes in an immigrant language. *Review of Cognitive Linguistics*, 10 (2), 401 – 426.
- Gilquin, G. (2019). *Light verb constructions in spoken L2 English. An exploratory cross-sectional study*. John Benjamins.
- Grepl, M., Karlík, P. (1998). *Skladba češtiny*. Votobia.
- Ivanová, M. (2014). Light Verbs in Slovak. *Mundo Eslavo*, 13 (1), 47 – 61. Dostupné na: <http://mundoeslavo.com/index.php/meslav/article/view/164/147>
- Ivanová, M., Kyseľová, M. (2012). Niekoľko poznámok o statuse a vymedzení kategoriálnych verb. V K. Buzássyová, B. Chocholová a N. Janočková (Ed.), *Slovo v slovníku. Aspekty lexikálnej sémantiky – gramatika – štylistika (pragmatika). Na počesť Alexandry Jarošovej*. (str. 159 – 170). Veda, Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV.
- Ivanová, M., Kyseľová, M. (2015). Viacslovné pomenovania s kategoriálnym verbom. V M. Ološtiak (Ed.), *Viacslovné pomenovania v slovenčine* (str. 239 – 280). Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove.
- Ivanová, M., Kyseľová, M. (2016). Eventuality semantics in Slovak light verb constructions. *Zeitschrift für Slawistik*, 61 (4), 662 – 691.
- Ivanová, M., Kyseľová, M. (2017). Vybrané aspekty sémantickej klasifikácie slovies. V M. Ivanová (Ed.), *Vybrané aspekty valencie verb v slovenčine* (str. 147 – 300). Filozofická fakulta PU v Prešove.

- Kačala, J. (1993). Kategoriálne slová v slovných spojeniach (Príspevok k teórii jazykového významu). *Jazykovedný časopis*, 44 (1), 14 – 24.
- Kettnerová V., Kolářová V. (2020). Valence českých verbálních jmen v nominálních konstrukcích a ve verbonominálních predikátech s kategoriálním slovesem. *Prace Filologiczne*, 75 (1), 241 – 262.
- Kettnerová V., Lopatková M. (2017). Ke koreferenci u komplexních predikátů s kategoriálním slovesem. *Korpus – gramatika – axiologie*, 16, 3 – 26.
- Kolářová, V. (2010). *Valence deverbativních substantiv v češtině*. Karolinum.
- Kralčák, L. (2005). *Analytické verbo-nominálne spojenia v slovenčine. Synchronno-diachrónny pohľad*. Univerzita Konštantína Filozofa – Filozofická fakulta.
- Laufer, B., Waldman, T. (2011). Verb-Noun Collocations in Second Language Writing: A Corpus Analysis of Learners' English. *Language Learning*, 61 (2), 647 – 672.
- Macháčková, E. (1979). *Analytická spojení typu sloveso + abstraktní substantivum (analytické vyjadřování predikátů)*. Ústav pro jazyk český ČSAV.
- Neff-van Aertselaer, J., Bunce, C. (2008). Acquisition of have-constructions in the academic English of Spanish EFL university students: A comparative corpus study. *LAUD Paper 718*, Universität Duisburg-Essen. Dostupné na: <http://www.linse.uni-due.de/laudpaper.html>
- Radimský, J. (2010). *Verbo-nominální predikát s kategoriálním slovesem*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.
- Radimský, J. (2017). Kategoriální sloveso. V P. Karlík, M. Nekula, J. Pleskalová (Eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. https://www.czechency.org/slovník/KATEGORIÁLNÍ_SLOVESO
- Richards, J. C. (1975). A Non-Contrastive Approach to Error Analysis. V J. C. Richards (Ed.), *Error Analysis: Perspectives on Second Language Acquisition* (str. 172 – 188). Longman.
- Richards, J. C., Sampson, G. (1975). The Study of Learner English. V J. C. Richards (Ed.), *Error Analysis: Perspectives on Second Language Acquisition* (str. 3 – 18). Longman.
- Sanromán Vilas, B. (2011). The unbearable lightness of light verbs. Are they semantically empty verbs? V I. Boguslavsky a L. Wanner (Ed.), *Proceedings of the 5th International Conference on Meaning-Text Theory. Barcelona, September 8-9* (str. 253 – 263). Dostupné na: <http://meaningtext.net/mtt2011/proceedings/papers/Sanroman.pdf>
- Shirato, J., Stapleton, P. (2007). Comparing English vocabulary in a spoken learner corpus with a native speaker corpus: Pedagogical implications arising from an empirical study in Japan. *Language Teaching Research*, 11 (4), 393 – 412.
- Sinclair, J. (1991). *Corpus, Concordance, Collocation*. Oxford University Press.

Wang, D. (2011). Language transfer and the acquisition of English light verb + noun collocations by Chinese learners. *Chinese Journal of Applied Linguistics*, 34 (2), 107 – 125.

Wang, Y. (2016). *The Idiom Principle and L1 Influence: A Contrastive Learner-corpus Study of Delexical Verb + Noun Collocations*. John Benjamins.

Pramene

Errkorp-1.0. Slovenský národný korpus. Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV.

Omnia Slovaca Maior IV. Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV.

Prim-10.0-public-sane. Slovenský národný korpus. Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV.

Мартина Иванова
 Мирослава Кисељова
 Ана Галисова

УСВАЈАЊЕ КАТЕГОРИЈАЛНИХ ГЛАГОЛА У СЛОВАЧКОМ КАО СТРАНОМ ЈЕЗИКУ

Резиме

Рад се бави проблемом усвајања категоријалних глагола (КГ) у словачком као Ј2. На основу анализе корпусних података (из ученичког корпуса erkrorp-1.0) смо издвојили 5 основних тенденција које карактеришу процес усвајања КГ у словачком као страном језику. Честа појава при усвајању словачког језика је претерана генерализација која зависи од степена репродукције КГ. Један од узорника грешака приликом употребе КГ је аналошка употреба одређеног продуктивног модела конструкција са лаким глаголом (КЛГ) и код предикативних именица, код којих колокабилност са одговарајућим КГ није потврђена (нпр. *dal by som tomu viac pozornosti*; ЦХ⁹: *venoval by som*). Следећа група грешака која се може извојити настаје као последица замене КГ на основу припадности ситуационо-семантичком типу, нпр. употреба глагола акционе мутације уместо типа без мутације (*Tieto veci dajú vplyv pre divákov*; ЦХ: *majú vplyv*). Следећи извор грешака су координирани типови КЛГ. Грешке настају као последица контаминације – када говорник употреби исти КГ за две предикативне именице, нпр. *Snaží sa upútať pozornosť hlúčika ľudí a svojich kolegov, vzbudiť rešpekt a podporu*; ЦХ: *vzbudiť rešpekt a získať podporu*). Ради се о појави која се јавља и у исказима матерњих говорника. Четврта група грешака у вези је са заменом категоријалног и некаторијалног глагола. У таквим случајевима нпр. студент у свом тексту употреби некаторијални глагол, иако контекст захтева употребу КГ, нпр. *Vláda sa snažila prevziať nejaké opatrenia* (ЦХ: *prijat*). До замене категоријалног и некаторијалног глаголом може доћи и у обрнутом случају, дакле у контексту који захтева некаторијални глагол, студент употреби категоријални, нпр. *Robila by som veľa záležitostí* (ЦХ: *Riešila by som*). Грешке такође настају и због формалне или семантичке сличности два глагола, као и у случају истовремено формалне сличности и семантичке блискости две јединице, нпр. *stal sa nejaký regres* (ЦХ: *nastal nejaký regres*). На основу анализе додатних анализа можемо констатовати да се КГЛ у међујезику корисника словачког као Ј2 примењују, мада у неким посебним случајевима видно мање.

Кључне речи: категоријални глагол, вербо-номинална веза, аквизиција, ученички корпус, интерференција

⁹ ЦХ: циљна хипотеза (према ТН: Target Hypothesis) – прим. прев.

Martina IVANOVÁ
Miroslava KYSEĽOVÁ
Anna GÁLISOVÁ

CATEGORICAL VERB ACQUISITION IN SLOVAK AS A FOREIGN LANGUAGE

Summary

This paper deals with the issue of categorial verb (CV) acquisition in Slovak as an L2. On the basis of the analysis of corpus data (from the errkorp-1.0 acquisition corpus), we define five basic tendencies that are characteristic of the process of acquiring CVs in Slovak as a second language. One of the phenomena that occur during the acquisition of Slovak is overgeneralisation, which is related to the degree of reproducibility of categorial verbs. One source of errors in the use of categorial verbs is the analogous application of a certain productive model of light verb constructions (LVC) to predicate nouns that do not collocate with the corresponding CV (e.g., *dal by som tomu viac pozornosti*; TH: *venoval by som*). Another classifiable group of errors arises due to the confusion of CVs based on their belonging to an event-semantic type, e.g., the use of an action-mutation verb instead of a non-mutation type (*Tieto veci dajú vplyv pre divákov*; TH: *majú vplyv*). Another source of errors is coordinated LVC types. These errors occur due to contamination when the speaker uses one categorial verb for two predicate nouns, e.g., *Snaží sa upútať pozornosť hlúčika ľudí a svojich kolegov, vzbudiť rešpekt a podporu* (TH: *vzbudiť rešpekt a získať podporu*). However, this is a phenomenon that also occurs in texts of native speakers. The fourth category of errors is related to the confusion of categorial and non-categorial verbs. In such cases, for example, the learner uses a non-categorial verb even though the context requires the use of a categorial verb, e.g., *Vláda sa snažila prevziať nejaké opatrenia*. (TH: *prijat'*). The confusion of categorial and non-categorial verbs can also occur in the opposite direction, i.e., in a context that requires a non-categorial verb, the learner uses a CV, e.g., *Robila by som veľa záležitostí*. (TH: *Riešila by som*). Errors also arise due to two verbs' formal similarity, semantic similarity, or, as is often the case, both, e.g., *stal sa nejaký regres* (TH: *nastal nejaký regres*). Based on our analyses, it can be concluded that LVCs are present in the interlanguage of users of Slovak as an L2, although in some selected cases probably to a limited extent.

Keywords: categorial verb, verbo-nominal construction, acquisition, acquisition corpus, interference